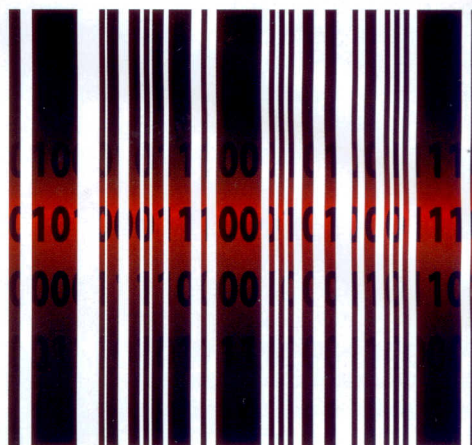

Elektronski procesi u trgovini

Označavanje artikala i lokacija u e-poslovanju

Autor:
Božidar Bajsič,
direktor prodaje,
Panteon Group®

S obzirom na to da je trgovina međunarodna delatnost, bilo je potrebno ustanoviti globalni standard za označavanje svih artikala koji se pojavljuju u oblasti trgovine u svetu kako bi definisali unikatnu identifikaciju, koja važi u svim zemljama. Osim toga, bilo je potrebno definisati i neke druge standarde identifikacija, na primer: lokacija/partnera, povratne ambalaže, inventara, dokumenta, usluga i tome slično.

GS1 GTIN - Global Trade Item Number

Danas skoro svi partneri u trgovini robe široke potrošnje koriste GS1 standarde identifikacije. Ti standardi za označavanje artikala koriste GTIN kao unikatnu šifru za svaku prodajnu jedinicu (artikal) u svetu. GTIN ima više oblika zapisa i najčešće ga prepoznavamo kao bar kod na artiklu. Najviše se koristi GTIN-13 sa 13 brojeva ili GTIN-12 sa 12 brojeva. U praksi se koristi još GTIN-8 sa osam brojeva na malim artiklima i GTIN-14. GTIN je sastavljen iz sledećih podataka: 8 6 0 F F F F F F A A A C. Što znači:

- **860** je oznaka zemlje - Srbija
- **F** je oznaka firme koju određuje lokalna GS1

(tih brojeva može biti više ili manje u zavisnosti od paketa iznajmljenih brojeva)

- **A** je oznaka artikla, koju određuje sam korisnik (tih brojeva može biti više ili manje u zavisnosti od paketa)
- **C** je kontrolni broj, koji se izračunava na osnovu posebnog algoritma

GS1 GLN - Global Location Number

Na isti način kao GTIN određuje se i GLN. GLN se koristi za globalno označavanje partnera u procesima (naručilac, mesto isporuke,

platilac...) i njihovih lokacija. Pošto je taj šifarnik globalan i univerzalan, a partneri u trgovini se prepliću u svim granama (na primer neki proizvođač/farmaceut može da bude dobavljač kozmetike u prodavnice robe široke potrošnje i istovremeno dobavljač u apoteke za lekove ili sanitetski materijal). GTIN i GLN se koriste u svim područjima od proizvodnje, automobilske industrije, poljoprivrede, hemijske industrije, farmacije, do trgovine, apoteka, logistike, finansija-bankarstva, područja drugih usluga, bolnica i slično. U elektronskom

U elektronskom poslovanju u lancima snabdevanja GTIN i GLN su danas u praksi osnova i preduslov za izvođenje. Time se puno smanjuju troškovi održavanja različitih šifrnika partnera, jer svi uglavnom koriste u razmeni e-poruka jedinstveni šifarnik, a to su upravo GTIN i GLN.

poslovanju u lancima snabdevanja GTIN i GLN su danas u praksi osnova i preduslov za izvođenje. Time se puno smanjuju troškovi održavanja različitih šifarnika partnera, jer svi uglavnom koriste u razmeni e-poruka jedinstveni šifarnik, a to su upravo GTIN i GLN.

Posebni uslovi za dobijanje GTIN i GLN

Vlasnik GTIN i GLN je organizacija GS1. Korisnici ga mogu iznajmiti na određeno vreme (obično je to godinu dana, sa automatskim produžavanjem). Tako dolazimo do prvog problema, jer zbog optimizacije troškova i nepoznavanja prednosti mali preduzetnici (kupci), obično nemaju GLN. U Srbiji postoji veliki broj preduzetnika (prema nekim ocenama oko 100.000), koji trenutno ne koriste GLN. Zbog toga je bila doneta inicijativa GS1 Srbija, da se tim preduzetnicima omogući dobijanje GLN po posebnim uslovima, kako bi mogli efikasnije i brže da se uključe u e-poslovanje.

Lanci snabdevanja u trgovini i e-poruke

U Srbiji su pre dve godine prvi strani trgovci pozvali svoje dobavljače da počnu sa razmenjivanjem elektronskih narudžbenica. Tom prilikom su se oslonili na standarde EANCOM koje i sami koriste u drugim zemljama. Time su zapravo definisali šire korišćenje tih standarda e-poruka u Srbiji, kao i u regionu. Srbija je ušla u eru e-poslovanja u trgovini, koja će promeniti neke sadašnje navike i prakse. Standard GS1 EANCOM (www.gs1.org/ecom/eacom) i slični, definišu ključne poruke koje se obično razmenjuju između trgovca/kupca i dobavljača. Redosled najčešće korišćenih poruka je prikazan na slici. Proces naručivanja u trgovinskim lancima počinje od primanja matičnih podataka o artiklima i cenama. Kada se usklade artikli i cene (obično ugovorom) i 'ulistaju' potrebne informacije u IS kupca, može početi naručivanje robe ('prvo punjenje'). Naručivanje i isporuka se može vršiti na više načina (načini dopunjavanja zaliha),

a o tome malo kasnije. Najpre da pogledamo takozvani 'standardni proces'.

E-poruke standardnog procesa dopune zaliha

Standardni e-proces obično čine šest koraka i šest poruka:

Ulistavanje: katalog artikala - PRICAT

Prva poruka bi trebalo da bude katalog artikala i cenovnik - PRICAT. Ta poruka se obično primenjuje tek kasnije u razvoju e-poslovanja, jer je dosta kompleksna i u početku ne donosi toliko koristi što se tiče troška uvođenja. Ali, ta poruka će u bliskoj budućnosti biti jedna od glavnih igrača kod uvođenja sinhronizacije matičnih podataka trgovaca i distributera sa bazama matičnih podataka GDSN – Global Data Synchronisation Network (www.gs1.org/gdsn). Tu je u osnovi ideja da svaki proizvođač sam brine da sve svoje artikle sa svim informacijama upiše u jedan od svetskih kataloga artikala (Data Poola), ali o tome ćemo govoriti u nekom narednom izdanju.

Poruke o partnerima - PARTIN

PARTIN je poruka, koja nosi informacije o partnerima (lokacije, kontakti, uslovi, operativne informacije). Namenjena je održavanju matičnih podataka o partnerima, posebno njihovim lokacijama GLN. Kada neki trgovac otvori novu lokaciju (prodavnicu) tom porukom može da pošalje informacije o toj lokaciji svojim dobavljačima. Isto tako se koristi kod sinhronizacije različitih lokacija matičnih podataka unutar IS rešenja, na primer za održavanje istovetnosti informacija o kupcima iz baze podataka kupaca ERP u bazu podataka kupaca na web-shop portalu.

Naručivanje: narudžbenica - ORDERS

Ovo je prva operativna e-poruka koju obično šalju kupci svojim dobavljačima. Kod toga se za identifikaciju artikala koriste GTIN kodovi (EAN kodovi artikla) i za identifikaciju lokacija ili partnera GLN kodovi (lokacijski EAN kodovi). O tim kodovima je već bilo reči u ranije pomenutim segmentima.

Potvrda narudžbenice: odgovor na narudžbenicu - ORDRSP

Kada dobavljač dobije narudžbenicu, može na nju da odgovori e-porukom ORDRSP. ORDRSP se primenjuje u dva oblika:

- kao jednostavan odgovor 'Simple ORDRSP', koji znači kao odgovor dobavljača: dobio sam ORDERS i razumem ga ili
- potpun odgovor 'Full ORDRSP' koji znači dobio sam narudžbenicu i sada vraćam informacije, šta ću da dopremim, a šta ne. Ovo daje kupcu mogućnost da planira naredne narudžbenice i logistiku.

Otprema robe: otpremnica - DESADV

U elektronskom smislu ne postoji poruka otpremnica/račun, nego samo otpremnica - DESADV, koja je logistički, a ne finansijski dokument. Otpremnica sadrži informacije o GTIN artikala koji su otpremljeni od dobavljača. Može da sadrži još ostale logističke informacije: SSCC kodove paleta, pakovanja, GTIN kodove pakovanja i GTIN kodove artikala. Za svaki artikal može imati informaciju o roku trajanja (Best Before), serijske brojeve (Lot/Serial number) i ostale karakteristične informacije. Postoji više varijanti otpremnice. Jedne od njih su instrukcije i najava povraćaja robe (35E, 36E). Elektronska otpremnica za sada još ne eliminiše papirne otpremnice, koje idu sa artiklima u transportu. Papirna otpremnica još uvek postoji, jer je potrebna zbog nadzora u saobraćaju robe.

Prijem robe: prijemnica - RECADV

Elektronska otpremnica DESADV treba da bude na mestu prijema artikala kod kupca pre nego što se artikli dopreme. Razlog je prijem robe, gde se sa učitavanjem SSCC ili GTIN potvrđuju količine sa elektronske otpremnice. Tada se ta otpremnica potvrdi (primljene količine GTIN) i time postaje prijemnica - RECADV. Ta prijemnica RECADV se šalje dobavljaču i ona je osnova za izdavanje fakture. Postoji više varijanti prijemnice.

Obračun: račun - INVOIC

Ovo je konačni dokument primarnog procesa snabdevanja, koji prema pravilu pravi dobavljač, kada dobije potvrđenu prijemnicu. Račun tako nastaje na osnovu primljene prijemnice i kada se šalje kupcu treba da bude identičan primljenim količinama. To kupcu omogućava automatsku likvidaturu primljenih faktura. Račun može biti kao pravi nematerijalizovani e-račun ili samo kao niz podataka, koji se koristi za obradu likvidature, a za arhiviranje se još uvek šalje papirni račun. Za pravu nematerijalizovanu razmenu faktura treba da bude doneta određena zakonska regulativa i definisani uslovi za elektronske arhive tih faktura na nacionalnom nivou. U Srbiji se ti uslovi pripremaju.

U nastavku: O uštedama od elektronskog poslovanja i načinima dopunjavanja zaliha. ■

